

Климатична справедливост, пол и миграция

Съществуват различни модели на миграция, които обхващат както къси, така и дълги разстояния, и тези модели оказват различно въздействие върху мъжете, жените и малцинствените групи с различна полова идентичност. Продължаващите климатични кризи служат като катализатор за хората в уязвимо положение да търсят алтернативни начини на живот. В този информационен документ се обяснява как миграцията, предизвикана от климата, води до различни модели на живот за мъжете и жените, изтъкват се основните причини за нея и се дават примери за лидерство на жените, както и препоръки.

Международната организация по миграция определя понятието "миграция" като общ термин, който не е дефиниран в международното право, но отразява общото разбиране за лице, което се премества от мястото си на обичайно пребиваване, независимо дали в рамките на дадена държава или през международна граница, временно или постоянно, и по различни причини.

Миграцията, предизвикана от климата, е специфична за конкретния контекст и е резултат от множество фактори, повлияни от неравенството между половете, което оказва допълнително въздействие върху маргинализираните групи. Например по време на бедствия жените и момичетата често са непропорционално засегнати и оставени да се грижат за членовете на семейството си. От съществено значение е да се подходи към този въпрос от пресечната гледна точка на различни фактори, като се признае сложното взаимодействие между пола и другите фактори, като класа, раса, възраст, етническа принадлежност или увреждания. Трябва да се провеждат много повече изследвания и да се събират данни, които да направят тези пресечни точки видими, не само за мъжете и жените, но и за ЛГБТИК хората.

Какво представлява миграцията, предизвикана от климата?

За миграцията допринасят две основни динамики на климата: 1) бавно настъпващи събития, като продължаващите засушавания и повишаването на морското равнище и 2) бързо настъпващи събития, като ураганите. При първите хората постепенно губят средствата си за препитание, което поражда бавна, но постоянна нужда от преместване, докато при вторите се налага незабавна евакуация при внезапни бедствия. Въпреки историческото

съществуване на свързани с климата събития, предизвиканото от човека изменение на климата увеличава тяхната честота и интензивност.

Нагледен пример за сложната връзка между климата и миграцията, основана на пола, е връзката между конфликтите и изменението на климата, тъй като последното допринася за ескалацията на насилствените конфликти, което води до повече (сексуално) насилие, основано на пола. Също толкова значима е и връзката в противоположна посока - уязвимостта на климатичните промени по време на конфликти. По време на конфликти жените често поемат по-скоро ролята да се грижат за децата, отколкото да се бият, и се сблъскват с уникални предизвикателства, които водят до различни миграционни модели. Тези различни модели на миграция възникват в резултат на пресичането на културата и социалните отношения. Обществените норми и очаквания, оценяващи ролята на жените да полагат грижи, ги ограничават до определени пространства и роли. Така се създава цикъл, в който ограничената мобилност на жените става едновременно причина и следствие от определените от пола им обществени роли. Въпреки тези предизвикателства данните на ООН разкриват, че жените в световен мащаб представляват почти половината (48,1%) от мигрантите в света - тенденция, която се запазва вече почти шест десетилетия. Въпреки че мъжете и жените не се различават съществено в общите миграционни потоци, по света се наблюдават значителни регионални различия.

Проследяване на маршрутите на миграция: предизвикателствата, пред които са изправени жените

Жените, предприемащи миграционни пътувания, се сблъскват с особен набор от уязвимости, произтичащи от съчетаването на фактори като пол, възраст, увреждания, етническа или расова принадлежност и родителски статус. Сред тези пресечни точки те постоянно се сблъскват с повишени рискове за своята безопасност и благосъстояние. Това ги излага на различни форми на насилие, експлоатация и злоупотреба, включващи проблеми като трафик на хора, сексуален тормоз и принудителен труд. Освен това недостатъчният достъп до важни ресурси засилва предизвикателствата, с които се сблъскват жените по време на миграционни пътувания. Това включва ограничена наличност на санитарни съоръжения, хигиенни продукти, сексуално и репродуктивно

здравеопазване, както и общи здравни услуги. Тези недостатъци засилват несигурното им положение, като засягат както физическото им здраве, така и цялостното им благосъстояние. Липсата на съобразени с пола услуги и ресурси по миграционните маршрути създава пречки пред жените, които търсят подслон, храна, здравни грижи и правна помощ, съобразени с техните специфични нужди. Този неравнопоставен достъп не само увеличава уязвимостта им към злоупотреби, но и затвърждава и увеличава циклите на неравностойно положение и неравенство.

Деколонизиране на разказа и овластяване на жените

Климатичната криза оказва непропорционално въздействие върху обществата, характеризиращи се с повлияни от пола властови отношения, което води до особени предизвикателства за жените и момичетата и ЛГБТИК хората при адаптирането и миграцията, предизвикана от климата. Разбирането на тези аспекти, свързани с пола, изисква да се обърне внимание на патриархалните властови структури. Жените не са уязвими сами по себе си, а стават уязвими поради структурите, които оказват влияние върху жените във всички области - ограничен достъп до обществени услуги (не само здравни), ограничени възможности за образование и намалени права на собственост и официална заетост. Преодоляването на тези властови структури изисква да се обърне внимание на изключително неравностойните властови отношения между Глобалния север и Глобалния юг, които не са естествени, а по-скоро са част от глобална система, облагодетелстваща малцина привилегировани. Неколониалната феминистка гледна точка е от съществено значение при разглеждането на взаимодействието между правата на жените, въпросите на климата и миграцията.

В дискусиите за пола и миграцията, предизвикана от климата, е изключително важно да се подчертае,

че жените са двигатели на промяната. Те играят жизненоважна роля в реакцията при бедствия, като често осигуряват оцеляването на семейството чрез своята издръжливост и способност за решаване на проблеми. Тяхното участие в процесите на вземане на решения води до приобщаващи и по-благоприятни за климата резултати. Въпреки значимостта на тази пресечна точка, научните изследвания и публичните средства, посветени на пола, климата и мобилността, остават оскъдни. Като се има предвид, че полът и миграцията, предизвикана от изменението на климата, са контекстуално специфични, има спешна нужда от повече средства, посветени на тази връзка, като същевременно да се въвежда анализ на пола от интерсекционална гледна точка. От решаващо значение е да се възприеме както подходът на овластяване, така и неколониалният подход, който позволява на жените да участват активно в дискусиите, а не да бъдат пасивни субекти. Създаването на правна рамка за защита е наложително, за да се защитят лицата, изправени пред климатични бедствия. Понастоящем липсват адекватни глобални инструменти, насочени към нуждите на засегнатите от климатичната криза лица, особено на тези, които не са допринесли за проблема.

Препоръки

- ☞ Европейските страни и ЕС трябва да отделят средства за смекчаване на последиците от изменението на климата, адаптиране към него и преодоляване на загубите и щетите. Това финансиране на борбата с изменението на климата трябва да бъде приоритетно съобразено с пола, да включва жените в процесите на вземане на решения и да отговаря на техните специфични нужди. Изпълнението на проектите трябва да бъде приобщаващо и да цели преодоляване на неравенството между половете в дългосрочен план.
- ☞ Европейските страни и ЕС трябва да поддържат политики за отчетност на компаниите, като гарантират, че те спазват стандартите за правата на човека и мерките за опазване на околната среда. Това изисква по-строги правила от приетите от ЕС през 2024 г.
- ☞ Съществува неотложна необходимост от разработване на основани на правата на човека миграционни политики на национално, регионално и глобално равнище, за да се отговори на сложността на миграцията с подход, ориентиран към правата. Това включва преобръщане на тенденцията на продължаващото отстъпление от правата на човека и достойнството в политиките за предоставяне на убежище в много европейски държави.

В центъра на вниманието е опитът на жените - ФИДЖИ

На CSW67 (2023 г.) жените от Фиджи споделят своята гледна точка от предната линия на климатичните бедствия. Те заявяват, че някои жени са у дома, готвят и се грижат за общността, а други участват в незабавното реагиране на бедствията. Тъй като се намират на различни места, те се опитват да поддържат връзка, което често е трудно поради липса на енергия, телекомуникации или интернет услуги. "Може да крещим, за да си помагаме взаимно", казва една от тях. По-голям достъп до информация за наводненията и метеорологичните условия също би им помогнал, тъй като биха могли да задържат децата си вкъщи в случай на предупреждение. В момента има висок процент на смъртност вследствие на удавяне, тъй като времето за реакция в случай на извънредна ситуация е много малко. Групата на жените в CSW призовава за образование и обучение по технологии, но също така и за познания как да се действа в случай на тормоз, както и за познания в областта на законодателните права и политики и техния обхват на действие.

(Isabella Szukits)

Кредит: [Maggie Boyle, Department of Foreign Affairs and Trade - Wikimedia Commons](#), лиценз [CC 2.0](#)

Поглед върху опита на жените - Гватемала

Проучване на случай, свързан с Гватемала и мобилността поради промяна на климата от 2022 г. показва, че въздействието на природните бедствия засяга непропорционално уязвимите групи, включително възрастните хора, жените (особено жените от коренното население), децата и живеещите в бедните селски райони. Освен това се съобщава, че шест от всеки десет жени, които мигрират, преживяват изнасилване по време на пътуването си, като момичетата, които пътуват сами, и ЛГБТИК+ лицата са изложени на повишен риск от трафик на хора.

(Университет Болоня: Отвъд паниката? 2022 г.)

Кредит: [UN Women/Ryan Brown - Flickr](#), лиценз [CC 2.0](#)

Co-funded by
the European Union

Автор: Isabella Szukits

Редактор: Gea Meijers (WIDE+) & Emma Rainey (WIDE+)

Графичен дизайн: Stephanie Höglund (WIDE+)

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейският съюз, нито EACEA.

Съкращения

CSW - Комисия по статута на жените към ООН

LGBTQI+ - лесбийки, гейове, бисексуални, транссексуални, куиър и интерсексуални

Библиография

- Ballew, M., Marlon, J., Leiserowitz, A., & Maibach, E. (2018). Gender Differences in Public Understanding of Climate Change. Yale Program on Climate Change Communication. <https://climatecommunication.yale.edu/publications/gender-differences-in-public-understanding-of-climate-change/>
- Buhaug, H. (2022). Armed conflict and climate change: how these two threats play out in Africa. ReliefWeb. <https://reliefweb.int/report/world/armed-conflict-and-climate-change-how-these-two-threats-play-out-africa>
- Climate and Migration Coalition. Getting started - Our 20-minute introduction to climate change and migration. <https://climatemigration.org.uk/getting-started-climate-migration/>
- Giacomelli, E., Iori, E., Villani, S., Musarò, P., Vittuari, M., Borraccetti, M., & Magnani, E. (2022). Fallstudienbericht: Beyond Panic? Senegal, Guatemala, Kambodscha, Kenia – Kurzfassung. Südwind. https://www.suedwind.at/fileadmin/user_upload/suedwind/Themen/Klima/Suedwind_Fallstudienbericht_Kurzfassung_2022_final.pdf
- Hunt, E. (2020). The eco gender gap: why is saving the planet seen as women's work? The Guardian. <https://www.theguardian.com/environment/2020/feb/06/eco-gender-gap-why-saving-planet-seen-womens-work>
- IOM. IOM Definition of "Migrant". <https://www.iom.int/about-migration>
- IOM. Environmental Migration. <https://environmentalmigration.iom.int/environmental-migration>
- Lama, P., Hamza, M., & Wester, M. (2021). Gendered dimensions of migration in relation to climate change. Climate and Development, 13(4): 326-336. <https://doi.org/10.1080/17565529.2020.1772708>
- Migration Data Portal. Gender and migration. <https://www.migrationdataportal.org/themes/gender-and-migration>
- Murfet, T., & Baron, R. (2020). An Unequal Emergency: CARE Rapid Gender Analysis of the Refugee and Migrant Crisis in Colombia, Ecuador, Peru and Venezuela. CARE. <https://reliefweb.int/report/colombia/unequal-emergency-care-rapid-gender-analysis-refugee-and-migrant-crisis-colombia>
- Pearson, A., Ballew, M., Naiman, S., & Schuldt, J. (2017). Race, class, gender and climate change communication. Oxford Encyclopedia of Climate Change Communication. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228620.013.412>
- Tagliapietra, S., & Lenaerts, K. (2022). Climate migration: what do we really know? Bruegel. <https://www.bruegel.org/blog-post/climate-migration-what-do-we-really-know>
- UNDP. (2023) What does gender equality have to do with climate change? <https://climatepromise.undp.org/news-and-stories/what-does-gender-equality-have-to-do-climate-change>
- UN Women. (2022). Explainer: How gender inequality and climate change are interconnected. <https://www.unwomen.org/en/news-stories/explainer/2022/02/explainer-how-gender-inequality-and-climate-change-are-interconnected>
- World Meteorological Organization. (2023). Climate change and heatwaves. <https://wmo.int/content/climate-change-and-heatwaves>
- Zainulbhai, H. (2015). Women, more than men, say climate change will harm them personally. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2015/12/02/women-more-than-men-say-climate-change-will-harm-them-personally/>
- Zickgraf, C. (2021). Climate change, slow onset events and human mobility: reviewing the evidence. Current Opinion in Environmental Sustainability, (30): 21-30. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2020.11.007>

За проекта

"Климатична справедливост и неравенство на половете" е проект, финансиран от ЕС по програма "Еразъм+", който стартира през декември 2022 г. и ще продължи три години. Проектът се ръководи от WIDE+ и транснационален консорциум от седем водещи партньори, сред които GenderCC, WIDE Австрия, GADIP, KULU Women and Development, Mundubat и Център за развитие на устойчиви общности. Основната цел е обучаемите да придобият инструменти, знания и методологии за разбиране и преодоляване на критичните връзки между неравенството на половете и климатичната криза.

Този информационен документ е част от поредица документи, които разглеждат конкретни теми, свързани с връзката между пола и климатичната справедливост. Той включва следните информационни документи:

- Пол и климатична справедливост
- Климатична справедливост, пол и енергия
- Климатична справедливост, пол и ЛГБТИК
- Климатична справедливост, пол и транспорт
- Климатична справедливост, пол и миграция
- Климатична справедливост, пол и екстрактивизъм

Можете да прочетете повече за проекта COPGendered на следния адрес: <https://wideplus.org/copgendered-project/>

